

บทความวิจัย

ความรู้ของเยาวชนในจังหวัดเชียงรายที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ต่อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์*

Awareness among Young Non-Drinkers in Chiang Rai of the
Alcohol Control Laws

วรพชร จันทรชนันต์¹

รัฐวิชัย ไพรวัน²

สำราญ นุ่นพันธุ์³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ของเยาวชนในจังหวัดเชียงรายที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 400 ตัวอย่าง ในพื้นที่ 18 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ด้วยแบบสอบถามที่กำหนดประเด็นคำถาม 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ความรู้ของเยาวชนต่อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการบังคับใช้กฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นอย่างดี และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มครอบครัว ได้แก่ กลุ่มบุคคลในครอบครัว กลุ่มญาติ กลุ่มเพื่อน กลุ่มคนรักหรือแฟน ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละกลุ่ม

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กับสถานการณ์การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงราย”

¹ อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

³ นักวิชาการอิสระ

ไม่ถึงร้อยละ 32.0 ซึ่งมีผลต่อการไม่ดื่มของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญ โดยส่วนใหญ่เคยพบเห็นพฤติกรรมการกระทำความผิดกฎหมายของผู้บริโภค และผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสัดส่วนที่สูง ทั้งพบเห็นการจับกุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เพียงร้อยละ 50.5 เท่านั้น การบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ผลการศึกษาในครั้งนี้จึงนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความชัดเจนในการกำหนดลักษณะการกระทำความผิดซึ่งมีโทษทางอาญา และกำหนดมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความรับรู้ของเยาวชน, เครื่องดื่มแอลกอฮอล์, กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, จังหวัดเชียงราย

Abstract

This research seeks to study the awareness among young non-drinkers in Chiang Rai Province of the alcoholic beverage control laws. The survey of 400 samples, young people classed themselves as non-drinkers, was conducted in 18 districts with questionnaire divided into 3 parts namely a general information of the samples, awareness among young people of the alcoholic beverage control law, and the samples' satisfaction of the enforcement of the law.

According to the study, the result found that the samples were well-aware of the alcoholic beverage control laws. Moreover, it was found that people around them i.e. family members, relatives, companions or lovers below 32.0 percent consumed alcoholic beverage which had a dominant influence on their drinking behaviour significantly. Besides, most of the samples witnessed huge proportions of illegal behaviour of consumers and

sellers but only 50.5 percent of them witnessed an arrest or other acts by related officers. Therefore, this study concludes that the enforcement of the alcoholic beverage control laws is not effective as expected.

The result of this study leads to the conclusion where the alcoholic beverage control laws and other related laws should be revised in order to distinctly determine the character of wrongdoing acts with criminal penalty and regulate more effective enforcement measures.

Keyword: Awareness of youth, Alcoholic Beverage, Alcoholic Beverage Control Law, Chiang Rai Province

ความนำ

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยจากการสำรวจพฤติกรรมการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2560 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า⁴ จากจำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 55.9 ล้านคน เป็นผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรอบ 12 เดือน ของปี พ.ศ. 2560 ประมาณ 15.9 ล้านคน หรือร้อยละ 28.4 ลดลงจากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2558 ที่มีผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 33.8 สำหรับกลุ่มเยาวชน (อายุ 15-19 ปี) มีอัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปี พ.ศ. 2560 ร้อยละ 13.6 เป็นอัตราต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรตามนโยบายของรัฐบาลที่บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกฎหมายว่าด้วยสถานบริการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด สำหรับสถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในเขตภาคเหนือจากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2558 พบว่า ภาคเหนือมีผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประมาณ 3.7 ล้านคน

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, (2561), **บทสรุปสำหรับผู้บริหาร สำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2560**, กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, หน้า 3.

หรือร้อยละ 39.2 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าภาพรวมของประเทศ⁵ และในจังหวัดเชียงราย สถานการณ์การตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์จากรายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด พ.ศ. 2554 พบว่า จังหวัดเชียงรายมีอัตราผู้ตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์ในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป อยู่ในอันดับ 3 ของประเทศ โดยมีสัดส่วนของผู้ตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์ร้อยละ 49.3 รองลงมาจากจังหวัดพะเยา และจังหวัดแพร่ (ร้อยละ 54.0 และ 50.5 ตามลำดับ)⁶ และเป็นที่น่าสังเกตว่า สัดส่วนของการตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์ในประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป 3 อันดับแรกของประเทศอยู่ในภาคเหนือ สอดคล้องกับการสำรวจพฤติกรรมกรรมการตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์ของประชากร พ.ศ. 2560 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่า ประชากรจังหวัดเชียงรายมีพฤติกรรมการตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์อย่างสม่ำเสมอเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ หรือร้อยละ 45.3 และอีก 4 จังหวัดที่ประชากรตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์อย่างสม่ำเสมอเกินกว่าร้อยละ 40.0 ได้แก่ จังหวัดลำพูน ร้อยละ 44.1 จังหวัดพะเยา ร้อยละ 44.0 จังหวัดน่าน ร้อยละ 42.4 และจังหวัดสุรินทร์ ร้อยละ 40.6 ตามลำดับ⁷ เห็นได้ว่า ในจำนวนจังหวัดที่ประชากรมีพฤติกรรมตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์สม่ำเสมอมากที่สุด 3 อันดับแรก อยู่ในภาคเหนือ โดยมีจังหวัดเชียงรายเป็นอันดับหนึ่งของภาคและของประเทศ ซึ่งเป็นสถิติที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เนื่องจากการตีม่เครื่องตีม่แอลกอฮอล์ก่อให้เกิดปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านสุขภาพ ด้านอุบัติเหตุ ด้านครอบครัว ด้านอาชญากรรม เป็นต้น กล่าวเฉพาะในจังหวัดเชียงรายซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่า ในระยะเวลาไม่ถึง 10 ปีที่ผ่านมา มีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเยาวชนอาศัยอยู่จำนวนมาก เนื่องจาก มีสถาบันการศึกษา

⁵ เนื่อแพร่ เล็กเฟื่องฟู และคณะ, (2558), สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภาคเหนือ 2558 (รายงานการวิจัย), กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, หน้า 2.

⁶ สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และคณะ, (2556), รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด พ.ศ. 2554 (รายงานการวิจัย), พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, หน้า 13.

⁷ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, เพิ่งอ้าง, หน้าเดียวกัน.

โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง การเติบโตดังกล่าวทำให้มีร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่อยู่ใกล้กับสถานศึกษาหรือหอพักเพิ่มขึ้น เยาวชนจึงสามารถเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย และก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่มุ่งช่วยลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนโดยไม่ให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย⁸ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว มีสาระสำคัญกำหนดให้มีคณะกรรมการและหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านนโยบายและการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ⁹ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ (ระดับชาติ)¹⁰ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานคร¹¹ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จังหวัด¹² และให้มีสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์¹³ โดยให้กรรมการและอนุกรรมการที่แต่งตั้งขึ้น รวมทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา¹⁴ ซึ่งหากผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ

⁸ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

⁹ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 5

¹⁰ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 10

¹¹ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 18

¹² พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 19

¹³ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 24 และมาตรา 25

¹⁴ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 23 และมาตรา 37 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (16)

หน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย¹⁵

ปัจจุบันพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ใช้บังคับมาเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้ว หากแต่ปรากฏว่า กฎหมายดังกล่าวสามารถควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดีในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่พบว่า ยังมีการฝ่าฝืนกฎหมายทั้งโดยผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งกรณีดังกล่าวเจ้าหน้าที่อาจไม่ได้บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ทำให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กับสถานการณ์การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงราย เพื่อประเมินประสิทธิภาพการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 จากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ เยาวชนผู้บริโภคและไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอเฉพาะผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 400 ตัวอย่าง เท่านั้น เนื่องจากผลการสำรวจในกลุ่มอื่นได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2559) ไปก่อนหน้านี้แล้ว

สภาพปัญหาการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ได้แก่ (1) ตัวบทบัญญัติของกฎหมาย กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาซึ่งต้องตีความโดยเคร่งครัด หากแต่ปรากฏว่า บางบทบัญญัติมีปัญหาการใช้การตีความ ได้แก่บทบัญญัติเรื่องสถานที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์¹⁶ วันเวลาห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์¹⁷ วิธีการที่ห้ามขาย

¹⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157

¹⁶ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 27

¹⁷ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 28

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์¹⁸ สถานที่ห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์¹⁹ การห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์²⁰ (2) ความรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายการที่ประชาชนไม่ทราบข้อห้ามตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และกฎที่เกี่ยวข้อง ส่งผลโดยตรงต่อการกระทำผิดกฎหมายเช่น การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปีหรือบุคคลที่มีอาการเมามาจนครองสติไม่ได้²¹ การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันและเวลาที่ห้ามขายในกรณีของร้านค้าปลีกหรือร้านขายของชำทั่วไปการจัดรายการส่งเสริมการขายโดยการลดราคาของร้านอาหารหรือสถานบันเทิงการโฆษณาประชาสัมพันธ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวยากต่อการจับกุมของพนักงานเจ้าหน้าที่และ (3) การบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้อำนาจเปรียบเทียบปรับได้ทุกฐานความผิดและเมื่อผู้กระทำความผิดเสียค่าปรับแล้วให้ถือว่า คดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²² ซึ่งอาจเป็นช่องว่างให้มีการแสวงหาประโยชน์ที่มีขอบได้ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งมีจำนวนมากนั้น กฎหมายกำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา²³ จึงอาจก่อให้เกิดความรับผิดชอบทั้งทางอาญาและทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้

บทความวิจัยนี้ มีความสำคัญในการประเมินประสิทธิผลของการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ความรู้ของเยาวชนในจังหวัดเชียงรายต่อกฎหมายดังกล่าวเพื่อเสนอแนะให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายควบคุม

¹⁸ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 30

¹⁹ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 31

²⁰ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง

²¹ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29

²² พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 45

²³ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 37

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และกฎที่เกี่ยวข้องต่อไป อันจะทำให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่ายต่อไป

ความรู้ของเยาวชนที่ไม่ดื่มแอลกอฮอล์: จังหวัดเชียงราย

การสำรวจกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 400 ตัวอย่าง ใน 18 อำเภอของจังหวัดเชียงราย โดยมีประเด็นคำถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 เป็นกลุ่มคนรอบข้างของกลุ่มตัวอย่างที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนที่ 3 เป็นความรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และส่วนที่ 4 เป็นความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนในกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งจากผลการสำรวจสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเยาวชน

กลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 74.8) มีสัดส่วนมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 25.2) มีอายุเฉลี่ย เท่ากับ 18.4 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 91.5) อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (ร้อยละ 53.8) และมีสถานภาพโสดร้อยละ 98.8 ส่วนระดับการศึกษาสูงสุดพบว่า มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุดร้อยละ 49.2 และปริญญาตรีร้อยละ 43.0 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (อายุเฉลี่ย 18.4 ปี) กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีรายได้จากผู้ปกครองมากถึงร้อยละ 99.5 มีเพียงร้อยละ 0.5 เท่านั้น ที่มีรายได้จากการทำงาน โดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 2,501-5,000 บาท (ร้อยละ 29.5) รายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001-7,500 บาท (ร้อยละ 15.2) และรายได้ระหว่าง 7,501-10,000 บาท (ร้อยละ 11.0) ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพเป็นนักเรียนนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 97.00

2) กลุ่มคนรอบข้างของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

กลุ่มคนรอบข้างที่มีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ พบว่า เป็นบุคคลในครอบครัวร้อยละ 31.8 เป็นญาติร้อยละ 23.0 เป็นเพื่อนร้อยละ 21.7 และเป็นคนรัก/แฟน ร้อยละ 2.2 ตามลำดับ ซึ่งคนรอบข้างที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละกลุ่มมีไม่ถึงร้อยละ 32 สอดคล้องกับบทความเรื่อง “กลไกการป้องกันตนเองจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม” ที่ระบุสาเหตุของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่ามีทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก สภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวดื่มเป็นประจำและบางกรณีชวนลูกดื่มด้วย ประการที่สองเพื่อนชวนอยากลอง ประการที่สาม บริเวณที่พักอาศัยมีสถานบันเทิงหรือร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ง่ายต่อการเข้าถึง และประการที่สี่ คือ ทศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการดื่มว่าเป็นการแสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่ เป็นการเข้าสังคมและเข้ากับเพื่อนได้ง่าย²⁴ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า กลุ่มบุคคลรอบข้างของเยาวชนและสภาพแวดล้อมมีผลโดยตรงต่อการดื่มหรือไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนด้วย สำหรับกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพบว่า มีคนรอบข้างทุกกลุ่มดื่มไม่ถึงร้อยละ 32 ดังที่กล่าวมานั้น ได้ส่งผลต่อการไม่ดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนกลุ่มตัวอย่างนี้ด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่อง “บทบาทและพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีต่อผลการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทย” พบว่า เยาวชนที่พ่อและแม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เยาวชนนั้นมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

²⁴ จิรัชยา บุญปัญญา และนาถ พันธุมนาวิน, “กลไกการป้องกันตนเองจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม” วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 40 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2557, หน้า 128.

มากกว่าเยาวชนที่พ่อและแม่ไม่ดื่มแอลกอฮอล์²⁵ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของงานวิจัยที่ผู้ทำวิจัยได้รับการสอบถามกลุ่มเยาวชนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยพบว่า กลุ่มเยาวชนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่คนรอบข้างมีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากถึงร้อยละ 88.9 (แบ่งเป็นเพื่อน ร้อยละ 31.9 ญาติ ร้อยละ 23.2 บุคคลในครอบครัว ร้อยละ 22.8 และคนรักหรือแฟน ร้อยละ 10.8) สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของบุคคลใกล้ชิดตัวของเยาวชนทำให้มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน

3) ความรับรู้กลุ่มตัวอย่างเยาวชนต่อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

กรณีการสำรวจความรับรู้ต่อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า เยาวชนกลุ่มนี้รู้จักหรือเคยได้ยินพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ร้อยละ 56.9 และไม่รู้หรือไม่เคยได้ยินร้อยละ 43.1 ช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักหรือเคยได้ยินพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มากที่สุด คือ โทรทัศน์ รองลงมา คือ อินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 30.7 ร้อยละ 21.2 และ 15.9 ตามลำดับ สอดคล้องกับข้อมูลที่พบว่า ร้านค้าหรือสถานประกอบการที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์มากขึ้นเช่นกัน เนื่องจาก สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้โดยตรงง่ายต่อการเข้าถึงและไม่มีค่าใช้จ่าย สื่อสังคมออนไลน์ จึงเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากเป็นช่องทางการสื่อสารที่ง่ายต่อการใช้และการเข้าถึงแต่ยากต่อการควบคุมตรวจสอบ

4) ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนต่อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4.1) ประเด็นสถานที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กฎหมายกำหนดสถานที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ วัดหรือสถานที่ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา

²⁵ อรทัย ลีวงศ์ และคณะ, (2553), บทบาทและพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีต่อผลการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทย (รายงานการวิจัย), กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, หน้า 45.

สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานที่ราชการ หอพัก สถานศึกษา สถานีบริการน้ำมัน เชื้อเพลิง สวนสาธารณะของทางราชการ และสถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ²⁶ ได้แก่ พื้นที่ประกอบกิจการโรงงาน ในสถานที่หรือบริเวณรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐ สวนสาธารณะของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ พื้นที่ที่อยู่ในกำกับดูแลและใช้ประโยชน์ของราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ท่าเรือโดยสารสาธารณะบนทางในสถานีขนส่ง บนทางรถไฟ รอบสถานศึกษา สำหรับผู้ขายที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁷ จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นสถานที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกินร้อยละ 80.0 แต่มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า ร้านสะดวกซื้อในสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงสามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างตอบถูกเพียงร้อยละ 37.5 เท่านั้น ซึ่งปัญหาในประเด็นสถานที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การตีความกฎหมาย เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณ...” ที่กำหนด คำว่า “ในสถานที่” คงไม่มีปัญหาการตีความเนื่องจากมีความหมายชัดเจนอยู่ในตัวแล้ว เช่น ในวัด ในสถานที่ราชการ ในหอพัก เป็นต้น แต่คำว่า “บริเวณ” เช่น บริเวณวัด บริเวณสถานที่ราชการ หรือบริเวณหอพัก เป็นต้น อาจเกิดปัญหาการตีความได้ว่ามีความหมายหรือขอบเขตแค่ไหนเพียงใด ซึ่งกฎหมายมิได้ให้นิยามของถ้อยคำดังกล่าวไว้ แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของ “บริเวณ” ว่า หมายถึง พื้นที่ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้²⁸ ซึ่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มิได้กำหนดขอบเขตของบริเวณสถานที่ที่ห้ามขายไว้ และเมื่อปี พ.ศ. 2558 หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีคำสั่งที่ 22/2558

²⁶ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 27

²⁷ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 39

²⁸ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, หน้า 655.

ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2558 ออกมาตรการควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการ²⁹ โดยกำหนดห้ามมิให้มีสถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษาหรือหอพักในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา และต่อมานายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติได้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา พ.ศ. 2558 ลงวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ซึ่งแม้ว่าคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติและประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวจะมีเจตนารมณ์ที่ดีในการป้องกันการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนได้โดยง่าย แต่การที่มีได้กำหนดขอบเขตบริเวณที่ห้ามขายไว้ด้วยโดยชัดเจน ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องใช้ดุลพินิจ ซึ่งอาจเกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับหลักการใช้การตีความกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ซึ่งต้องตีความเคร่งครัดเนื่องจากผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณที่กฎหมายกำหนดห้าม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.2) ประเด็นวันและเวลาที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กฎหมายกำหนดวันเวลาที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามที่รัฐมนตรี ประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ³⁰ ได้แก่ ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาอื่นนอกจากเวลา 11.00 – 14.00 น. และเวลา 17.00 – 24.00 น. ยกเว้นการขายในอาคารท่าอากาศยานนานาชาติ และการขายในสถานบริการซึ่งเป็นไปตามกำหนดเวลาเปิดปิดของสถานบริการ และห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและ

²⁹ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 เรื่อง มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในทางและการควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2558

³⁰ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 28

วันออกพรรษา ยกเว้นการขายเฉพาะในร้านค้าปลอดอากรภายในอาคารท่าอากาศยานนานาชาติ สำหรับผู้ขายที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³¹ข้อสังเกตเกี่ยวกับการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แม้ว่า ประชากรไทยส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็มีประชากรที่นับถือศาสนาอื่นอยู่ด้วย ทำให้เกิดคำถามได้ว่าเหตุใดคนที่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธต้องถูกห้ามขายในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือหากจะให้เหตุผลว่า เป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันมิให้มีการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่ายโดยอาศัยความเชื่อทางศาสนา เหตุใดจึงไม่ห้ามขายในวันสำคัญของศาสนาอื่นบ้าง เป็นต้น

กรณีการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในประเด็นวันและเวลาที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คลาดเคลื่อนว่า ช่วงเวลา 11.00-14.00 น. ไม่สามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ซึ่งเวลาดังกล่าวตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดเวลาห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2558 ลงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2558 สามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจผิดว่า ช่วงเวลา 14.00-17.00 น. สามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ซึ่งตามประกาศฉบับเดียวกันเป็นเวลาที่ห้ามขาย จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างตอบถูกเพียงร้อยละ 45.8 และร้อยละ 44.8 ตามลำดับเท่านั้นซึ่งการกำหนดวันและเวลาที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าวสามารถช่วยลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนได้ดีในระดับหนึ่ง แต่ยังมีปัญหาในการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยร้านค้าปลีกหรือร้านโชห่วยที่ยากต่อการตรวจสอบ และพบว่า ร้านค้าดังกล่าวมักจะขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันหรือเวลาที่กฎหมายห้าม เนื่องจากในวันและเวลาที่กฎหมายห้ามผู้บริโภคไม่สามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากห้างสรรพสินค้าหรือร้านสะดวกซื้อได้ ร้านค้าปลีกหรือร้านโชห่วยจึงเป็นช่องทางที่ผู้บริโภคจะสามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ การขายเครื่องดื่ม

³¹ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 39

แอลกอฮอล์ของร้านค้าปลีกหรือร้านโชห่วย จึงเป็นอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญประการหนึ่ง

4.3) ประเด็นสถานที่ห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กฎหมายกำหนดสถานที่ห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาล สถานที่ราชการ สถานศึกษา สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง สวนสาธารณะของทางราชการ และสถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำแนะนำของคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ³² ได้แก่ ในพื้นที่ประกอบกิจการโรงงาน บนทาง ในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ในสวนสาธารณะของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ พื้นที่ที่อยู่ในกำกับดูแลและใช้ประโยชน์ของราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ในท่าเรือโดยสารสาธารณะ ในสถานีขนส่งบนทางรถไฟ สำหรับผู้บริโภคที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³³ จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในประเด็นสถานที่ห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นอย่างดีเกินร้อยละ 80.0 ในทุกประเด็น เว้นแต่ในประเด็นในสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงที่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า สามารถบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างตอบถูกเพียงร้อยละ 44.8 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับความเข้าใจผิดของกลุ่มตัวอย่างว่า ในสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงสามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้นั่นเอง ส่วนปัญหาในประเด็นสถานที่ห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บทบัญญัติกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณ...” ที่กำหนด ซึ่งอาจเกิดปัญหาการใช้การตีความเช่นเดียวกันกับกรณีของสถานที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ในข้อ 4.1

³² พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 31

³³ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 42

4.4) ประเด็นการนำเข้า วิธีการขาย และการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กฎหมายกำหนดดังนี้

4.4.1) หน้าที่ของผู้ผลิตหรือนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องจัดให้มีบรรจุภัณฑ์ฉลาก พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผลิตหรือนำเข้าตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา³⁴ สำหรับผู้ผลิตหรือนำเข้าที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁵

4.4.2) กำหนดห้ามมิให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคล ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ และบุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้³⁶ สำหรับผู้ขายที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁷

4.4.3) กำหนดวิธีการหรือลักษณะที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์³⁸ ได้แก่ ห้ามขายโดยใช้เครื่องขายอัตโนมัติ การเร่ขาย การลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย ให้หรือเสนอให้สิทธิในการเข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการการชิงโชค การชิงรางวัล หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนแก่ผู้ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือแจก แถม ให้ หรือแลกเปลี่ยนกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือกับสินค้าอื่นหรือการให้บริการอย่างอื่น หรือแจกจ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลักษณะเป็นตัวอย่างของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเป็นการจูงใจสาธารณชนให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการกำหนดเงื่อนไขการขายในลักษณะที่เป็นการบังคับซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดย

³⁴ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26

³⁵ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 38

³⁶ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29

³⁷ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40

³⁸ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 30

ทางตรงหรือทางอ้อม สำหรับผู้ขายที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁹

4.4.4) กำหนดห้ามการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม⁴⁰ แต่ผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ได้เฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม โดยต้องไม่ปรากฏภาพของสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เว้นแต่หากเป็นการปรากฏภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กระทำได้⁴¹ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนข้อห้าม กรณีห้ามการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกิน 50,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง⁴²

กรณีการสำรวจพบว่า ในประเด็นนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบถูกได้น้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด และกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในประเด็นการนำเข้าวิธีการซื้อขายและการโฆษณาที่คลาดเคลื่อนว่า ผู้ขายสามารถลดราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างตอบถูกเพียงร้อยละ 48.5 เท่านั้น ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพบว่า ร้านค้าหรือสถานประกอบการที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบร้านนั่งดื่มจะลดราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือที่เรียกว่า จัดโปรโมชั่นเพื่อส่งเสริมการขาย และโฆษณาประชาสัมพันธ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อชักจูงใจให้ดื่ม โดยเฉพาะทางสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้โดยง่ายซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่าน

³⁹ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 40

⁴⁰ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง

⁴¹ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 วรรคสอง

⁴² พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 43

สื่ออินเทอร์เน็ต” ที่พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจหันมาทำการตลาดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกันมากขึ้น เนื่องจากง่ายและใช้งบประมาณในการโฆษณาต่ำ ทำให้เกิดนักดื่มหน้าใหม่ขึ้นเรื่อย ๆ และผู้บริโภคเกิดทัศนคติว่า การดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องปกติเป็นที่ยอมรับของสังคม⁴³ และบทความเรื่อง “กลยุทธ์และรูปแบบการตลาดธุรกิจแอลกอฮอล์บนโลกออนไลน์” พบว่า ปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือการสื่อสารการตลาดแบบ 360 องศา ผ่านสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ เช่น Facebook Line Instagram Twitter เป็นต้น ซึ่งเป็นสื่อที่ไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่⁴⁴

5) ความพึงพอใจและความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนต่อการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

5.1) ประเด็นด้านพฤติกรรมผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การศึกษาด้านพฤติกรรมของผู้บริโภคจากการพบเห็นของกลุ่มเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่า เคยพบเห็นพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงหรือผิดกฎหมายของผู้บริโภคหรือไม่ อย่างไร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยพบเห็นพฤติกรรมกระทำความผิดของผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามที่สอบถามทุกกรณีได้แก่ การซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ห้ามขาย ร้อยละ 35.8 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ห้ามบริโภค ร้อยละ 56.5 การใช้ให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากถึงร้อยละ 79.0 และการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาที่ห้ามขาย (เวลา 14.00 – 17.00 น. และ 24.00 – 11.00 น.) มากถึงร้อยละ 76.5 และ 69.2 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีพฤติกรรมกระทำความผิดกฎหมายในอัตราที่สูง

⁴³ อติศร เข้มทิศ, (2560), มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, หน้า ๗.

⁴⁴ อุดมศักดิ์ แซ่โง้ว และคณะ, (2559), ข้อเท็จจริงและตัวเลข: เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย, สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, หน้า 31.

โดยเฉพาะในประเด็นการใช้บุคคลมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาที่ห้ามขายนั้น สามารถพบเห็นได้เป็นปกติ ในร้านค้าปลีกทั่วไปที่ไม่ใช่ร้านสะดวกซื้อ หรือที่เรียกว่า ร้านโชห่วย เนื่องจากไม่มีการตรวจสอบ การซื้อขายก็ไม่มีใบเสร็จรับเงินที่ระบุวันเวลาเหมือนกับร้านสะดวกซื้อ ซึ่งยากต่อการจับกุมผู้กระทำความผิด จึงเป็นช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายอย่างมาก

5.2) ประเด็นด้านพฤติกรรมผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นการศึกษา ด้านพฤติกรรมของผู้ขายจากการพบเห็นของกลุ่มเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่า เคยพบเห็นพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงหรือผิดกฎหมายของผู้ขายหรือไม่ อย่างไร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยพบเห็นพฤติกรรมของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามที่สอบถามทุกกรณี ได้แก่ การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ห้ามขาย ร้อยละ 33.8 การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาที่ห้ามขาย (เวลา 14.00 – 17.00 น. และ 24.00 – 11.00 น.) ร้อยละ 77.0 และ 69.8 ตามลำดับ การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ มากถึงร้อยละ 81.0 ซึ่งสอดคล้องกับการพบเห็นการใช้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ให้ไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีร้อยละ 79.0 การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลที่เมาจนครองสติไม่ได้ ร้อยละ 60.2 การขายแอลกอฮอล์ด้วยเครื่องขายอัตโนมัติ ร้อยละ 28.2 การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยวิธีเร่ขายร้อยละ 38.5 การลดราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 48.5 การให้หรือเสนอให้สิทธิในการเข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการการชิงโชค การชิงรางวัลแก่ผู้ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 41.5 และการแจก แถม หรือให้สินค้าตัวอย่างร้อยละ 44.2 และเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างเคยพบเห็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายของผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นร้อยละที่สูง โดยเฉพาะการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาที่ห้ามขาย

5.3) ประเด็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

กรณีการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในประเด็นการพบเห็นการจับกุมผู้บริโภคหรือผู้ขายที่กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พบว่า

กลุ่มตัวอย่างเคยได้ยินหรือเคยได้เห็นพนักงานเจ้าหน้าที่จับกุมผู้บริโภคหรือผู้ขายที่กระทำ ความผิดร้อยละ 50.5 ระดับคะแนนของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 จากการประเมินของกลุ่มเยาวชน ที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับคะแนน 5 และระดับ 8 คะแนนมากที่สุด (จาก 10 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 20.0 และร้อยละ 19.2 ตามลำดับ และสามารถคำนวณ ระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.9

5.4) ทศนคติเกี่ยวกับความจำเป็นต้องมีการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์หรือไม่

กลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่ดื่มแอลกอฮอล์มีทัศนคติถึงความจำเป็นต้องมีการบังคับ ใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับสูง คือ ร้อยละ 94.0 ความจำเป็น ที่จะต้องเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 52.5 ทศนคติว่า ปัญหาได้ เป็นต้นต่อสำคัญที่สุดต่อการแก้ไขปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคม 4 อันดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสังคม คือ ปัญหาพฤติกรรมผู้บริโภคที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย รองลงมา คือ ปัญหา พฤติกรรมผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ปัญหาเจ้าหน้าที่ไม่บังคับ ใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และปัญหาในตัวบทกฎหมายที่มีช่องโหว่หรือมีน้อยเกินไป ตามลำดับ

บทส่งท้าย

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 พบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 55.9 ล้านคน เป็นผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประมาณ 15.9 ล้านคน หรือร้อยละ 28.4 ส่วนสถานการณ์ในภาคเหนือการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2558 พบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประมาณ 3.7 ล้านคน หรือร้อยละ 39.2 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าทุกภาคของประเทศ และสถานการณ์ในจังหวัด เชียงรายจากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2554 พบว่า มีอัตราผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน

ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป อยู่ในอันดับ 3 ของประเทศ โดยมีสัดส่วนของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 49.3 รองลงมาจากจังหวัดพะเยา และจังหวัดแพร่ ที่มีอัตราผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 54.0 และ 50.5 ตามลำดับ ซึ่งเห็นได้ว่า ทั้งสามอันดับอยู่ในภาคเหนือ ซึ่งมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 39.2 ซึ่งสูงกว่าทุกภาคของประเทศ

สำหรับจังหวัดเชียงรายที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ พม่า และลาว มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา⁴⁵ ประกอบกับจำนวนประชากรและการมีสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง ทำให้มีเยาวชนเข้ามาอยู่ในอาศัยในจังหวัดเชียงรายจำนวนมาก สถานประกอบการร้านค้าที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็มีมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้เยาวชนเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้นโดยเฉพาะสถานประกอบการ หรือร้านที่อยู่ใกล้กับสถานศึกษาหรือหอพัก ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ซึ่งผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มิได้เกิดแต่ผู้ที่ดื่มเท่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมด้วย แม้ว่าตั้งแต่หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติจะได้มีคำสั่งที่ 22/2558 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 ออกมามาตรการในการควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการ จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง เช่น มาตรการในการเพิกถอนใบอนุญาตหรือสั่งปิดและห้ามมิให้มีการเปิดสถานบริการเป็นเวลา 5 ปี สำหรับสถานบริการหรือสถานประกอบการที่กระทำความผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งการออกมาตรการตามคำสั่งดังกล่าวย่อมสะท้อนให้เห็นปัญหาของการควบคุมและผลกระทบของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาการใช้การตีความ และลักษณะการกำหนด

⁴⁵ ธนาภัทร บุญเสริม และณัฐพรพรรณ อุตมา, “แนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจและการค้าพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย” [Online], เข้าถึงได้จาก <http://rs.mfu.ac.th/obels/?p=705>. สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2561.

กระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทความนี้สรุปมาจากงานวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กับสถานการณ์การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงราย โดยได้สำรวจกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 400 ตัวอย่าง ใน 18 อำเภอของจังหวัดเชียงรายจากการเก็บข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 65.0 มีอายุระหว่าง 17-19 ปี อยู่ในวัยเรียนเป็นนักเรียนนักศึกษาร้อยละ 97.0 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยและเป็นกลุ่มที่กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มุ่งคุ้มครองมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่ายสำหรับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้กฎหมายค่อนข้างดีไม่ว่าจะเป็นประเด็นสถานที่ห้ามขาย วันและเวลาที่ห้ามขาย สถานที่ห้ามดื่ม การนำเข้า วิธีการซื้อขาย และการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่อาจมีความเข้าใจผิดบ้างในบางประเด็น เช่น เข้าใจว่า ในสถานบริการน้ำมันซื้อเพลิงสามารถขายและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ หรือเข้าใจเวลาที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ถูกต้องแต่ที่น่าสังเกต คือ กลุ่มตัวอย่างเคยพบเห็นการกระทำความผิดกฎหมายทั้งจากผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การดื่มในสถานที่ห้ามดื่ม หรือการกระทำความผิดจากผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การขายในวันเวลาที่ห้ามขาย หรือการขายให้แก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยพบเห็นการจับกุมผู้กระทำความผิดประมาณร้อยละ 50.0 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการสอบถามความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่มักใช้วิธีการระดมอะล่วยดักเตือนผู้กระทำความผิดมากกว่าการจับกุมดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะ

1) การส่งเสริมบทบาทของบ้าน วัด และสถาบันการศึกษา

ครอบครัวในฐานะที่เป็นสถาบันหลักของสังคมที่เข้มแข็งมีค่านิยม และทัศนคติต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งมีความใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนมากที่สุดจึงต้อง มีบทบาทหลักในการให้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการดื่มและโทษที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ นอกจากครอบครัวหรือบ้านแล้ว วัดและสถาบันการศึกษาก็ต้องเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจให้เด็กและเยาวชนตระหนักในปัญหาที่จะ เกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย ดังนั้น บ้าน วัด สถาบันการศึกษา จึงต้อง เป็นสามเสาหลักที่จะมีบทบาทร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อพิษภัยของการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์และความเข้าใจในข้อห้ามตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่น่าจะ ช่วยลดปัญหาที่เกิดจากการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดีขึ้น เนื่องจากถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุด เพราะจากผลการวิจัยพบว่า หากเยาวชนมีครอบครัวที่ดื่ม แอลกอฮอล์ก็มีแนวโน้มที่เยาวชนจะเป็นผู้ดื่มแอลกอฮอล์ด้วย

2) การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

2.1) การควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เนื่องจากพระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญา บทบัญญัติ ที่เป็นองค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาจึงต้องมีความชัดเจนแน่นอน ไม่ให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจ ดังเช่น กรณีของบริเวณสถานที่ห้ามขายและห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในมาตรา 27 และมาตรา 31 และแม้ว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และประกาศที่เกี่ยวข้องจะห้ามการขาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันและเวลาที่กำหนด รวมถึงการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์และบุคคลที่เมาจนครองสติไม่ได้ก็ตาม แต่ข้อห้าม ดังกล่าวบังคับใช้ได้กับเฉพาะห้างสรรพสินค้าร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหารและสถาน ประกอบการที่มีระบบการดำเนินกิจการ เช่น สามารถออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้ซื้อที่ระบุ วันเวลาใบเสร็จโดยเครื่องอัตโนมัติ เท่านั้น ส่วนร้านค้าปลีกโดยทั่วไปหรือร้านโชห่วย

ยังพบว่า มีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันเวลาที่ห้ามขาย หรือขายให้แก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปี อยู่โดยทั่วไป การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการวันเวลาที่ห้ามขายหรือห้ามขายแก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปี กับร้านค้าปลีกหรือร้านโชห่วยจึงไม่มีประสิทธิภาพ จึงควรมีมาตรการควบคุมร้านค้าเหล่านี้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2) การควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กฎหมายห้ามการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม ยกเว้นแต่ผู้ผลิตที่กฎหมายอนุญาตให้โฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ได้ เฉพาะเพื่อการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคมโดยไม่ต้องไม่ปรากฏภาพของสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เว้นแต่เป็นภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือของบริษัทผู้ผลิตเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแม้ผู้ผลิตจะโฆษณาโดยอาศัยชื่อยกเว้นตามกฎหมายที่ให้โฆษณาได้ แต่ก็ต้องยอมรับว่าผู้ผลิตก็ต้องโฆษณาเพื่อหวังประโยชน์ทางการค้าไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมอีกทั้งปรากฏว่า บริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งบางหน่วยงานมีหน้าที่ต้องบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ก็ย่อมส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายไม่มากนักน้อย ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีมาตรการที่ห้ามหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขอหรือรับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมจากบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3) การเปรียบเทียบปรับ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 45 กำหนดให้คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอำนาจเปรียบเทียบปรับในบรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดได้รับแจ้งคำสั่งให้เปรียบเทียบตามที่ไต่ถามคำร้องขอให้เปรียบเทียบแล้วให้ถือว่าค่าอาญาเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น มาตรการนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดี คือ ทำให้คดีอาญาเป็นอันเสร็จไปโดยรวดเร็ว แต่ข้อเสีย คือ เป็นช่องว่างให้เจ้าหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิ

ชอบได้ง่าย อีกทั้งกฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาอีกด้วย และจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างพนักงานเจ้าหน้าที่จำนวน 180 คน มีเพียงร้อยละ 50.6 เท่านั้น ที่ทราบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ตนเองเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ส่วนที่ไม่ทราบว่าตนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามีมากถึงร้อยละ 49.4 ซึ่งถือว่า สุ่มเสี่ยงต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจก่อให้เกิดความรับผิดชอบทั้งทางอาญาและทางปกครองได้ จึงต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมายที่ถูกต้อง

2.4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการกับสถานบันเทิงหรือสถานประกอบการที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จะตั้งขึ้นในชุมชน เพราะการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือการเปิดสถานบันเทิง สถานประกอบการที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะส่งผลกระทบต่อชุมชนด้วย ทั้งในเรื่องของการส่งเสียงดังรบกวน การเกิดอุบัติเหตุ อาชญากรรมและอื่น ๆ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกระทำได้โดยการมีส่วนร่วมในการพิจารณาอนุญาตให้ตั้งสถานบริการรวมทั้งการอนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตสถานบริการตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 ซึ่งปัจจุบันเป็นอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งจะมีส่วนได้เสียโดยตรงจากการเปิดสถานบริการในชุมชน

3) การบังคับใช้กฎหมาย

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่จำนวน 180 ตัวอย่างพบว่า มีเพียงร้อยละ 53.3 ที่ทราบว่าตนเองเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และมีเพียงร้อยละ 50.6 เท่านั้น ที่ทราบว่าในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวตนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย คณะกรรมการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงควรมีมาตรการจัดอบรมให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ควรบังคับใช้

กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยการจับกุมผู้กระทำความผิดและเปรียบเทียบปรับหรือดำเนินคดีอาญา แล้วแต่กรณี มากกว่าการใช้วิธีการตักเตือนผู้กระทำความผิด และรัฐต้องจัดให้มีเครื่องมือ เช่น เครื่องตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำหรับการแก้ไขปัญหาคติกรรมของผู้บริโภคและผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากการสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว การแก้ไขปัญหาคติกรรมผู้กระทำความผิดกฎหมายไม่สามารถทำเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น หากแต่บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริโภค ผู้ขายและพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมาย และมีจิตสำนึกต่อสังคมเนื่องจากการกระทำความผิดบางอย่างยากต่อการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การที่ร้านขายของชำ ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาที่ห้ามขาย หรือขายให้แก่บุคคลที่อายุต่ำกว่า 20 ปี หรือกรณีของผู้ขายที่จัดรายการส่งเสริมการขาย ซึ่งในกรณีนี้อาจใช้แนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์⁴⁶ มาช่วยแก้ไขปัญหากล่าวคือ แม้ว่าผู้บริโภคและผู้ขายจะรู้ว่าการกระทำเป็นความผิดแต่ก็ยังฝ่าฝืนเนื่องจากประเมินแล้วว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด เช่น สามารถขายหรือดื่มในวันและเวลาที่กฎหมายห้ามได้ เป็นต้น มากกว่าต้นทุนของการกระทำความผิด คือ การถูกจับกุมและลงโทษ เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่เลือกใช้วิธีการตักเตือนหรืออะลุ่มอล่วยมากกว่าการจับกุมดำเนินคดี ดังนั้น จึงต้องทำให้ต้นทุน คือ โทษจากการกระทำความผิดสูงกว่าผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคและผู้ขายจะได้รับจากการกระทำความผิด เช่น การกำหนดมาตรการให้ประชาชนช่วยเหลือสอดส่องการกระทำความผิดโดยการให้รางวัลนำจับจากการแจ้งการกระทำความผิด เป็นต้น น่าจะช่วยแก้ไขปัญหที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอต่อการบังคับใช้กฎหมาย และทำให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีประสิทธิภาพมากขึ้น

⁴⁶ ปกป้อง จันวิทย์, (2554), การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ (รายงานการวิจัย), กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, หน้า 19.

เอกสารอ้างอิง

- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 22/2558 เรื่อง มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในทาง และการควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการ ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2558
- จิรัชยา บุญปัญญา และ นาถ พันธุมนาวิน. “กลไกการป้องกันตนเองจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม” วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 40 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2557.
- ธนาภักดิ์ บุญเสริม และ ธีรพรพรหม อุตมา. (2557). “แนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจและการค้าพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย” [Online]. เข้าถึงได้จาก <http://rs.mfu.ac.th/obels/?p=705>. สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2561.
- เนื้อแพร เล็กเพื่องฟู และคณะ. (2558). สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภาคเหนือ 2558 (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- ปกป้อง จันวิทย์. (2554). การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประมวลกฎหมายอาญา
- พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร สำนวณพฤติกรรม การสูบบุหรี่ และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และ คณะ. (2556). รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด พ.ศ. 2554 (รายงานการวิจัย). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- อดิสร เข้มทิศ. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อรัญญ์ วลีวงศ์ และคณะ. (2553). **บทบาทและพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีต่อผลการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทย (รายงานการวิจัย)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. อุดมศักดิ์ แซ่ใจ และ คณะ. (2559). **ข้อเท็จจริงและตัวเลข: เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย**. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

References

- Adisorn Khemthit. (2017). **Legal Measures to Control the Advertising of Alcohol Beverage Through the Internet Media**. Master of Laws Thesis in Pridi Banomyong Faculty of Law. Dhurakij Pundit University.
- Alcoholic Beverage Control Act B.E. 2551 (2008)
- Jiratchaya Bunpanya and Nath Bhanthumnavin. (2014). “Self-protection Mechanisms against Alcoholic Consumption among Students of Chandrakasem Rajabhat University” **Journal of Social Sciences and Humanities**. 40(1): 128-146 (2014).
- National Statistical Office. (2018). **Administrative Conclusion: Smoking and alcohol drinking behavior survey, 2017**. Bangkok: National Statistical Office.
- Nuarpear Lekfuangfu and Others. (2015). **Drinking of alcoholic beverage situation in Northern region, 2015 (Research Report)**. Bangkok: Center for Alcohol Studies.
- Office of the Royal Society. (2018). **Royal Institute Dictionary 2011**. [Online]. Available from: <http://www.royin.go.th/dictionary/>. Retrieve 13 November 2018.
- Order of the Head of the National Council for Peace and Order No.22/2558 dated 22 July B.E. 2558 (2015)

- Orratai Waleewong and Others. (2010). **Influence of parental norms and behaviours on youth drinking in Thailand (Research Report)**. Bangkok: Center for Alcohol Studies.
- Pokpong Junvith. (2011). **Economics Analysis of laws: Concepts and Review Articles (Research Report)**. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Surasak Chaiyasong and Others. (2013). **Provincial Alcohol Report 2011 (Research Report)**. 1st edition. Bangkok: Center for Alcohol Studies.
- Thanapat Boonserm and Nathapornpan Uttama. (2014). **Tendency of Chiang Rai province's economic growth and border trade [Online]**. Available from: <http://rs.mfu.ac.th/obels/?p=705>. Retrieved 13 June 2018.
- The Thai penal code.
- Udomsak Saengow and Others. (2016). **Facts and Figures: Alcohol in Thailand**. Songkhla: Center for Alcohol Studies.